

ваць свае перажыванні. Слоўнік маральных якасцей дае магчымасць даследаваць эмацыянальны водгук студэнтаў на той ці іншы музычны твор.

Улічваючы, напрыклад, тое, што ў народнай музыцы ярка раскрываюцца розныя пачуцці, думкі і характар чалавека, самы разнастайны настрой, мы ў рабоце над выкананнем народных песень засяроджвалі ўвагу студэнтаў на дакладным вызначэнні характару песень, на адпаведнасці характэрных рыс музычнага вобраза характару выканання, на перакладзе мастацкага вобраза ў рэальнае гучанне.

Студэнты, такім чынам, добра ўсведамляюць сувязь музыкі з жыццём. Яны прыходзяць да разумення таго, што музыка можа ўплываць на жыццё толькі праз непасрэднае ўздзеянне на чалавека, нараджаючы ў ім пачуцці і думкі, змяняючы яго характар і адносіны да жыцця, яго сілу волі, выходзячы ў ім маральна-эстэтычныя ідэалы.

Царова А.А.,
выкладчык

ПСІХАЛАГІЧНЫЯ АСНОВЫ МУЗЫЧНАГА НАВУЧАННЯ СТУДЭНТАЎ

Вывучэнне логікі музычнага мастацтва на аснове абгрунтаванасці сферы мастацка-творчага мыслення дае магчымасць пошуку эфектыўных адукацыйных фактараў.

Ажыццяўленне прымальнага выбару ў вызначэнні напрамку і структуры мастацкай адукацыі мае на ўвазе зместавую характарыстыку дзейнасці навучэнца. Менавіта ў рамках спецыфічнай пазнавальнай сістэмы мастак выяўляе спецыяльныя здольнасці, а яго псіхічныя працэсы набываюць спецыфічным вобразам афарбаваныя функцыі.

Псіхалагічны механізм мастацкага пазнання заключаны ў супастаўленні з'яў рэчаіснасці з мастацкім эталонам.

Спецыфіка разумення мастака заключана ў звязванні спецыфічнай мовы з такімі класамі з'яў, для выяўлення якіх у мове іншых мастацтваў няма падставы.

Разгортванне вобраза - асноўная сфера мастацка-творчага мыслення. Ад вобразнага да паняццёва-лагічнага рухасца разуменне творцы.

Вобразна-дзейныя асацыяцыі актуалізуюць сэнс раней адзначаных разуменнем мастака сувязей элементаў матэрыялу творчасці.

На ўзроўні паняццёва-лагічнага зместу актуалізуюцца больш складаныя структуры сістэмы спецыфічнай мовы, утвараюцца сэнсавыя элементы. Пераважнай асновай асацыятыўных сувязей з'яўляюцца сувязі элементаў матэрыялу творчасці ў розных кантэкстах. Гэты працэс грунтуецца на засваенні сістэмы норм і азнак канкрэтнага мастацтва.

У музычным мастацтве любая рэчаіснасць асэнсоўваецца па эстэтычных законах з апорай на эталоны музычнага мастацтва.

Сэнс запісу музычнага тэксту ўсведамляецца галоўным чынам у форме практычнага і моўнага вопыту. Так, у працэсе выканальніцкай практыкі ў музыканта ўдасканальваецца сістэма ўзаемадзеяння паміж стымуламі, якія прадстаўлены ў інфармацыі музычнага тэксту, і працэсамі адбору ў памяці на аснове ўяўлення і разумення. Гэта азначае, што музыкант павінен разумець значэнне элементаў тэксту і, ўспрымаючы іх як фармальную характарыстыку ідэальнага вобраза, канструяваць яго мадэль на падставе сваіх ўяўленняў аб вобразе.

У працэсе навучання сэнсавая каардынацыя паміж запісам і гучаннем твора становіцца асновай тлумачэння працэсу вобразнай творчасці. Так, музыкант можа ўлавіць і перадаць разнастайны пачуццёва-эмацыянальны настрой, інтэграваныя моманты, у якіх заключаны элементы вобразаў і думак аўтарскага твора.

Нотны тэкст, з'яўляючыся графічным эквівалентам музычнага, нясе ў сабе аднакі граматычнай формы інтанацыі. Граматычны каркас нотнага тэксту пры пошуку сэнсаўтваральных элементаў музычнага твора рэпрэзентуецца мастацкімі ўяўленнямі выканаўцы і разглядаецца як праграма стварэння структур, адпаведных стылю кампазітара.

На матэрыяле супастаўлення структур можна разглядаць пытанне аб значэнні элементаў інтанацыйнай праграмы, распазнаванні інтанацыйных канфігурацый (комплекс элементаў, якія нясуць сэнсавую нагрузку) і г.д. Усе гэтыя працэсы аб'яднаны працэсам вылучэння сэнсу.

Лакалізацыя гукавых стымуляў адносна элементаў нотнага тэксту на шляху яго ўспрымання звязана з аналізам сінтаксічных структур твора. Спецыфіка музычнай мовы прадвызначае мысліцельныя працэсы выканаўцы. Мова тут выступае сродкам, пры дапамозе якога адлюстроўваюцца пачуцці і думкі аб з'явах, арга-

нізаваных разуменнем музыканта ў паняшці і размеркваных у сістэме мадалі мовы.

Валасюк Л.К.,
дацэнт

УДАСКАНАЛЕННЕ ПРАФЕСІЙНАЙ ПАДРЫХТОЎКІ КІРАЎНІКА АНСАМБЛЯ НАРОДНЫХ ІНСТРУМЕНТАЎ

Работа кафедры народна-інструментальнай творчасці па ўдасканаленні вучэбнага працэсу знайшла адлюстраванне ў падрыхтоўцы спецыялістаў розных напрамкаў: дырыжор аркестра, кіраўнік ансамбля, канцэртмайстр, выкладчык спеціяльнага інструмента і дысцыплін дырыжорскага цыкла. Пры адборы студэнтаў на пэўную спецыяльнасць улічваюцца іх музычныя здольнасці, узровень базавай падрыхтоўкі, неабходныя прафесійныя навыкі, а таксама і жаданне. Работа кафедры ў такім напрамку патрабуе ад выкладчыкаў пастаянна ўдасканальваць сваё прафесійнае майстэрства і больш скрупулёзна рыхтаваць студэнтаў па абранай спецыяльнасці. Ансамблевае выканальніцтва на народных інструментах вельмі распаўсюджана як у навучальных установах, так і ў самадзейнасці. Саставы інструментальных ансамбляў вельмі розныя. Яны складаюцца як з аднародных інструментаў, так і змешаных, розняцца і ў колькасных адносінах. Пры кафедры ў цяперашні час створаны разнастайныя вучэбныя ансамблі. Работа змешаных саставаў у гэтым накірунку павінна і далей удасканальвацца, але для больш практычнай падрыхтоўкі кіраўніка ансамбля лічыцца неабходным вучыць студэнтаў і ў малых формах ансамбляў (дуэтах, трыо). Безумоўна, кіраўнік ансамбля павінен практычна засвоіць усе формы ансамбляў.

Ансамбль - гэта адна з найважнейшых форм калектыўнага выканання, якая спрыяе фарміраванню прафесійных якасцей, пашырае музычныя веды студэнта, удасканальвае навыкі ансамблевага выканальніцтва, пашырае рэпертуарны багаж будучага кіраўніка калектыву. Адна з асноўных асаблівасцей ансамблевай ігры -- гэта адзінае разуменне выканаўцамі зместу твора, адзіная трактоўка яго ўсімі ўдзельнікамі ансамбля. Гэта калектыўная творчасць, дзе

кожная партыя мае свае задачы, свае функцыі, і, толькі спалучыўшы іх разам, мы пачнем поўнае гучанне партытуры.

У працэсе работы ў класе ансамбля неабходна вырашаць наступныя задачы:

1. Удасканаленне студэнтамі выканальніцкіх навыкаў на інструментах.
2. Засваенне навыкаў ансамблевага выканальніцтва.
3. Развіццё навыкаў чытання нот з ліста ва ўмовах ансамблевай ігры.
4. Фармаванне рытмічнай узгодненасці ў працэсе выканання.
5. Вызначэнне неабходных дынамічных суадносін галасоў, авалоданне ўсімі спецыфічнымі асаблівасцямі дынамікі.
6. Засваенне ансамблевага рэпертуару.
7. Вывучэнне метадыкі работы з ансамблем.
8. Засваенне навыкаў выкарыстання розных сродкаў выканання.

Практычнае засваенне тэхнічных магчымасцей інструментаў, іх аплікатурных асаблівасцей, тэмбравага гучання аказвае вялікую дапамогу студэнтам пры выкананні інструментаў як для разнастайных ансамбляў, так і для аркестраў. Студэнты іграюць у ансамблі творы, інструментаваныя пад кіраўніцтвам выкладчыка па інструментаўцы. Вучэбны ансамбль - гэта творчая лабараторыя, дзе ён вучыцца практычным навыкам інструментаўкі. Павінна быць вельмі цесная сувязь выкладчыкаў па інструментаўцы з вучэбным ансамблем. Другі шлях дзеля дасягнення большай эфектыўнасці і выніковасці вучэбнага працэсу можа быць наступны: выкладчык-кіраўнік ансамбля выкладае інструментаўку ў студэнтаў-удзельнікаў ансамбляў. Гэта дае магчымасць больш якасна працаваць з імі.

Вялікая роля выкладчыка і кіраўніка ансамбля ў падборы рэпертуару, вызначэнні складу ансамбля для выканання кожнага канкрэтнага твора. Для вырашэння гэтай задачы неабходна, каб студэнт меў практычныя навыкі ігры на розных народных інструментах і мог пры неабходнасці іграць на некалькіх. На вялікі жаль, такая патрэбная практычная дысцыпліна, як вывучэнне аркестравых інструментаў, знікла з вучэбнага плана.

Калі студэнт будзе мець такую практычную падрыхтоўку (валодаць 3--4 інструментамі), то гэта дазволіць рабіць разнастайным склад ансамбля, больш якасна, прафесійна рыхтаваць